

Een brief van Clare Clark

Undercover is een roman. De gebeurtenissen en personages zijn geheel aan mijn verbeelding ontsproten. Maar het idee voor dit boek heb ik te danken aan Mark Stone. Nadat hij in 2003 naar Nottingham verhuisde, was Mark Stone erg actief in de klimaatbeweging. Hij sloot zich aan bij groepen zoals Earth First! en Climate Camp. Deze zoon van een accountant verwierf al gauw de reputatie de juiste man te zijn als je een protestkamp wilde organiseren. Omdat hij als freelanceklimmer veel geld verdiende, werd hij Flash genoemd.

Van 2003 tot 2010 maakte hij reizen naar elf landen, waaronder Frankrijk, Spanje, Italië, Polen en de Verenigde Staten, om inlichtingen te verzamelen. Daarbij speelde hij een vooraanstaande rol in bijna alle grote antikapitalistische en milieuprotesten. In die tijd onderhield hij volgens zijn vrienden seksuele contacten met zeker tien andere activisten. Zijn langste relatie, met Lisa Jones (niet haar echte naam), duurde zes jaar. Hij ging veel om met haar familie. Hij zat naast haar in de rouwwagen op de dag dat haar vader werd begraven.

In oktober 2010 ging het mis. Mark Stone werd in de val gelokt door boze medeactivisten die zijn identiteit inmiddels in twijfel trokken. In januari 2011 stond het verhaal in alle kranten. Mark Stone bleek in werkelijkheid Mark Kennedy te heten. Hij was undercoveragent. Kennedy maakte deel uit van de National Public Order Intelligence Unit, een schimmige politie-eenheid die protestorganisaties moest infiltreren. Hij was ook nog eens getrouwd. Hij had samen met zijn vrouw twee kinderen, van twaalf en tien jaar. Ik heb jarenlang rondgelopen met deze Mark Kennedy in mijn achterhoofd, deze undercoveragent met een tatoeage op zijn onderarm die de indruk wekte dat zijn huid was opengekapt zodat het mechanisme van een robot zichtbaar werd.

Wat wilde dat zeggen, vroeg ik me af, over de geestelijke toestand van iemand die al heel lang zichzelf niet meer was? En ik dacht aan zijn vrouw, die in de dagen nadat het nieuws naar buiten kwam, om privacy voor zichzelf en haar kinderen vroeg, 'zodat we de moeilijke situatie die nu ontstaan is kunnen verwerken'. Maar ik dacht vooral aan Lisa Jones. Hoe moest het voor haar geweest zijn om te ontdekken dat de man met wie ze zes jaar van haar leven had gedeeld een complete onbekende was? Dat alles wat hij ooit over zichzelf had verteld, zijn leeftijd, zijn geboortedatum, zijn familieachtergrond, zijn beroep en zelfs zijn naam, een leugen was geweest?

Sinds 2011 zijn er alleen maar meer onthullingen naar buiten gekomen. Inmiddels is duidelijk dat er tussen 1968 en 2010 minstens 144 undercoveragenten actief zijn geweest die meer dan duizend protestgroepen hebben geïnfiltrerd. Hierbij ging het in het overgrote deel van de gevallen om linkse en progressieve organisaties die als een gevaar voor de heersende orde werden beschouwd. Veel van deze undercoveragenten onderhielden ook seksuele relaties onder een valse naam. Ten minste drie van hen hebben daarbij kinderen verwekt. En allemaal hebben ze, in overeenstemming met de richtlijnen voor hun undercoverwerk, om aan het eind van hun undercoverperiode spoorloos te kunnen verdwijnen, gedaan of ze geestelijke problemen of familieproblemen hadden.

Een onbekend aantal van deze mannen heeft partners achtergelaten die lang hebben geworsteld met de vraag waarom ze in de steek waren gelaten. Van meer dan de helft van deze undercoveragenten is de ware identiteit nooit achterhaald. Deze onthullingen veroorzaakten grote ophef. Ook politici waren geschokt. Het is ongelooflijk dat ondanks het feit dat elk van deze undercoveragenten de belastingbetalers het mooie bedrag van 250.000 pond per jaar heeft gekost, de politietop het nooit nodig heeft gevonden deze activiteiten aan parlementaire controle te onderwerpen. Meer dan veertig jaar lang heeft een kleine groep hoge politiefunctionarissen het bestaan van deze spionnen angstvallig verborgen gehouden.

Het zal niemand verbazen dat deze functionarissen hebben geprobeerd de beschuldigingen te bagatelliseren. Na Kennedy's ontmaskering zei de Londense politie dat undercoveragenten zich schuldig maken aan 'uiterst onprofessioneel' gedrag indien zij seksuele relaties aangaan met de mensen naar wie zij onderzoek doen en dat dit 'onder geen enkele omstandigheid' is toegestaan. Toen acht vrouwen die bij deze seksuele relaties betrokken waren in 2012 juridische stappen tegen de undercoveragenten namen, waarbij zij zich beriepen op de grote emotionele schade die ze hadden opgelopen, bood de Londense politie bij hoge uitzondering openlijk haar excuses aan. Met zeven vrouwen werd een schikking getroffen om een rechtszaak te voorkomen.

Eén van de vrouwen zette haar strijd echter voort. In 2016 klaagde Kate Wilson, die een relatie met Mark Kennedy had gehad, de Londense politie en de National Police Chiefs Council (npcc) aan wegens de 'grote en ernstige schending' van haar recht om gevrijwaard te blijven van een onmenselijke en vernederende behandeling, haar recht op privacy en haar recht op vrijheid van meningsuiting. In antwoord daarop zei de Metropolitan Police dat undercoveragenten geen seksuele relaties mochten aangaan en dat, behalve Kennedy's directe meerdere, niemand bij de politie van zijn activiteiten op de hoogte was geweest. Echter, in september 2021 deed het Investigatory Powers Tribunal (ipt) een historische uitspraak, waarin werd geconcludeerd dat 'de politietop ofwel uiterst naïef is geweest, ofwel geen vragen heeft gesteld, ofwel een oogje heeft dichtgeknepen voor gedrag dat, zeker in het geval van [Kennedy] nuttig was voor de operatie.'

Het tribunaal concludeerde verder dat de Londense politie en de npcc, door niets te doen om te voorkomen dat undercoveragenten seksuele relaties aangingen met vrouwen, de vrouwen hadden gediscrimineerd. In de uitspraak stond dat 'het feit dat de undercoveroperatie niet gerechtvaardigd kon worden zijnde "noodzakelijk in een democratische samenleving" ... verontrustende en betreurenswaardige tekortkomingen op fundamenteel niveau onthult'.

De Londense politie en de npcc moeten Wilson een bedrag van 229.471 pond betalen 'als compensatie voor de inbreuk op haar mensenrechten'. Het komt zeer zelden voor dat de ipt, die beschuldigingen van machtsmisbruik door de staat behandelt, een dergelijke vergoeding toekent.

Het is vooralsnog onduidelijk welke gevolgen deze zaak zal hebben voor toekomstige undercoveroperaties. In 2014, na een reeks klachten over de activiteiten van undercovereenheden, zoals de onthulling dat Scotland Yard ook de actiegroep bespioneerde die voor gerechtigheid voor de vermoorde tiener Stephen Lawrence streed, liet premier May een openbaar onderzoek instellen naar de rechtmatigheid van undercoveroperaties. Na jarenlange vertraging heeft het Undercover Policing Inquiry (ucpi) eindelijk een begin gemaakt met het verhoor van minstens 250 politiegetuigen.

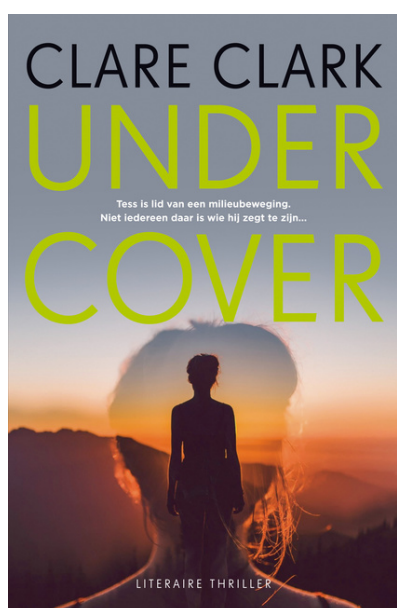
Onder het voorzitterschap van sir John Mitting, rechter bij het hooggerechtshof, zal deze commissie onderzoek doen naar de activiteiten van twee organisaties, namelijk de Special Demonstration Squad, die actief was van 1968 tot 2008, en de National Public Order Intelligence Unit, die actief was van 1999 tot 2010. Behalve naar de seksuele relaties tussen agenten en activisten, moet het ucpi ook onderzoek doen naar de vraag hoe het mogelijk was dat agenten de namen van overleden kinderen mochten stelen om een valse identiteit aan te nemen, zonder dat de nabestaanden daarvan op de hoogte waren of daarvoor toestemming hadden gegeven. Ook zal de commissie onderzoek doen naar beschuldigingen als zouden undercoveragenten met toestemming van de politie meined hebben gepleegd voor de rechtbank en belangrijk bewijsmateriaal hebben achtergehouden, met als gevolg dat medeactivisten onterecht schuldig bevonden werden.

Mijn verwachtingen zijn niet hooggespannen. Het ucpi heeft de presentatie van zijn eindrapport aan de minister van Binnenlandse Zaken al uitgesteld tot eind 2023. De kans op verder uitstel is bijzonder groot. Inmiddels is gebleken dat politiefunctionarissen, zelfs als ze hoge posities bekleden, slechts voor wanbestuur verantwoordelijk kunnen worden gehouden zolang ze in actieve dienst zijn. Zoals het onderzoek nu vordert, zullen de hoge politiefunctionarissen die hierbij betrokken waren al veilig en wel met pensioen zijn en hun tijd op de golfbaan doorbrengen tegen de tijd dat de resultaten bekend worden. Ondertussen rijzen de kosten van het onderzoek de pan uit. Inmiddels is de rekening al gestegen tot het ongelooflijke bedrag van 42 miljoen pond.

Dit boek is niet bedoeld als bijdrage aan het politieke debat. Het is in de eerste plaats een product van mijn verbeelding, een verzonnen verhaal over een vrouw en haar dochter die op schandalige wijze te lijden hebben onder de activiteiten van de staat en zelf een manier moeten zien te vinden om daarmee om te gaan.

Tegelijkertijd is het ook het verhaal van een groot aantal echt bestaande vrouwen die nog steeds moeten strijden om gehoord te worden. Ik hoop dat mijn boek een bescheiden bijdrage kan leveren aan de aandacht voor hun zaak en dat het duidelijk maakt dat ze er niet alleen voor staan. En dat we boos zijn.

Clare Clark

Undercover

Tess valt als een blok voor een van de demonstranten van de groep milieuactivisten waartoe ze behoort. Ze is nog nooit zo gelukkig geweest. Maar wanneer hij plotseling verdwijnt en haar zwanger achterlaat, is ze gebroken. Langzaam bouwt ze een leven voor zichzelf en haar dochter Mia op. Zodra Mia's dertiende verjaardag nadert, begint zij steeds meer vragen te stellen over activisme, over haar familie, over haar vader. Vragen die Tess niet kan beantwoorden. De vondst van een brief zorgt ervoor dat de schokkende waarheid boven water komt...

Clare Clark | Undercover | € 20,99 | paperback | 14 x 21,5 cm | ca 352 pagina's
OORSPRONKELIJKE TITEL Trespass | VERTALE R Frank van der Knoop | ISBN
9789026163784 | ISBN e-book 9789026163791 (€ 9,99) | NUR 305 | 26 september 2023